

Oponentský posudek diplomové práce

Bc. Karolína Surovcová: Pastorační péče o rodiče s předškolními dětmi v Praze

Ladislav Beneš

„Předmětem“ předložené práce je „objasnění pojetí pastorační péče o rodiče s předškolními dětmi“, a to na území Prahy. Takto široce založený koncept autorka záhy zúží na „cíl práce“, kterým je „porozumět činnosti pastoračních pracovníků ve vztahu k rodičům s předškolními dětmi“. Tomuto cíli autorka podřídila strukturu své práce, která je logická: vychází z obecného pohledu („empirických věd“, 13), přechází ke křesťanskému pojetí rodiny a k pojetí pastorační péče. Na to navazuje výčet církví, v nichž autorka podnikla svůj výzkum, tvořící třetí a čtvrtou část.

Tématem práce je pastorační péče o „rodiče s předškolními dětmi“, kdežto autorka se věnuje pojetí „rodiny“. Jde vskutku o totéž? V každém případě vychází především ze sociologického pojetí rodiny. Zajímavá je poznámka o zapojení otců do výchovy. Ač to autorka považuje za „velké téma v současnosti“, ve své práci se tématu již nevěnuje (až na obecnou zmínku na str. 30). Vlastní problematice rodin s předškolními dětmi je v této části věnován pouze jeden poměrně malý odstavec. Autorka zůstává pouze na obecné rovině bez konkrétních témat. Těmito tématy by mohla být například konfesijní rozdílnost rodičů, případně rodina neúplná. Zda by pojednání podobných témat mělo vliv na průběh autorčiny práce, lze uvést při obhajobě.

Biblické pojetí manželství a rodiny se opírá o několik biblických oddílů, jednu monografii a dva dokumenty z katolického prostředí. Kapitoly jsou žet psány tak, že není zřetelné, co jsou myšlenky autorky a co je referát z užitých dokumentů. Mírně matoucí je, že autorka hlavní kapitoly nazve „křesťanské pojetí...“, ale věnuje se toliko katolickému pojetí, resp. evangelikálnímu (R. Rienow). S ohledem na výzkum i v dalších církvích by bylo bývalo vhodné se poohlédnout po dokumentech o tématu rodiny a výchovy i v těchto tradicích, resp. reflektovat například otázku specifičnosti tradic v oblasti pojetí rodiny a péče o rodinu.

Kapitola „pastorace rodin“ (31-38) obsahuje jak pojetí pastorační péče, tak vlastní cíle pastorační péče rodin, které jsou formulovány vskutku zcela obecně (33). I pojetí „pastoračního pracovníka“ by si s ohledem na výzkum i v nekatolických církvích zasloužilo přesnějšího vymezení. Nehledě na to, že na jedné straně autorka mluví o pastoračním pracovníkovi, který je totožný s pastoračním asistentem či referentem (33), na druhé straně není zřetelné, zda má na mysli, že tutéž službu konají – mohou konat – i kněží či faráři nebo i tzv. laici. Již proto, že ve sborech a farnostech, kde není pastorační pracovník, se tato práce rovněž koná. Až teprve ve výzkumné části se lze dozvědět, že informanty nakonec byli zástupci všech těchto kategorií (64). Autorka zde užívá zdrojů jak katolických, tak z prostředí ČCE, ale v textu nijak nerozlišuje. V tomto případě by bylo zajímavé zjistit, zda existují konfesní rozdíly.

Poměrně velkou část práce (39-58) zaujímá popis čtyř vybraných církví (CB, ŘK, ČCE a CČSH), jejich stručné historie, činnosti a pak konkrétního sboru, resp. farnosti, kde autorka provedla výzkum. Proč si autorka vybrala právě tyto církve, je uvedené až na str. 63, což je pro čtenáře poněkud nepraktické. Hraje nějakou roli pořadí, ve kterém církve pojednává, nebo je zcela náhodné? Na jedné straně jde o obdivuhodný pokus, postihnout rozmanité tradice v jejich

historickém i současném kontextu jejich života. Na druhé straně jde o užití textů, ve kterých se církve samy představují, ale není zřetelné, zda autorka jejich vlastní texty nějak parafrázuje, nebo užívá doslova. Je to škoda, neboť poněkud zaniká vlastní přínos autorky. Stejně tak by bylo pomoci, kdyby tyto výčty zaměřila na hlavní cíl své práce. Tedy pokusila se nějakým způsobem formulovat, co z předložených dokumentů je důležité pro vlastní výzkum, které otázky ji oslovily s ohledem na péči o rodiče s předškolními dětmi.

Cílem práce je porozumět činnosti pastoračních pracovníků ve vztahu k rodičům s předškolními dětmi (60). Autorka k tomu zpracovala literaturu z oblasti pastorační, případně katechetiky. Je otázkou, zda se neměla více věnovat i otázce, jaké jsou vlastně potřeby této cílové skupiny z pohledu obecné či vývojové psychologie, pedagogiky, sociologie rodiny atp. Možná by vyplynul pestřejší obraz pro stanovení cílů pastorační, resp. bylo by vhodným kritickým srovnáním mezi tím, co zjistí pastorační literatura a výzkum – a jak jsou formulovány potřeby v ostatní literatuře. A zda tedy nabídka církví v této oblasti odpovídá uváděným potřebám. Ale to může být předmětem rozhovoru při obhajobě.

Název diplomové práce naznačuje, že autorka chce nabídnout poznání pastorační práce s rodiči předškolních dětí v Praze. V zásadě jde však pouze o čtyři sbory, resp. farnosti ze čtyř církví. A ještě ke všemu ve výzkumu (zejména v popisu výzkumného tématu, 59) není již zmíněno téma pastorační, ale jde o „volnočasové aktivity“. A hlavní výzkumná otázka – v souladu s deklarovaným cílem diplomové práce – se týká „náplně pracovní činnosti pastoračních pracovníků“, dílčími otázkami pak nástroje pro práci s rodiči a dětmi, jejich osobní motivace a „duchovní přesah“ do rodin (60). Zde však není již řeč o pastorační, ale o volnočasových aktivitách. Možná tedy měla autorka někde jasně definovat, co myslí pastorační, a co volnočasovými aktivitami. Jde o možnou záměnu? Nebylo by snadnější celou práci nazvat tímto způsobem? Jak z popisu činnosti církví, tak z vlastních rozhovorů vyplývá, že nejde jen o úzce definovanou „pastorační práci“, ale rovněž např. oblast katecheze. Což zejm. v katolickém prostředí spadá pod pastorační péči.

Výzkum sám je proveden korektně, vše je doloženo příslušnou teorií, jednotlivé kroky jsou zdůvodněné. Samotné (polostrukurované) rozhovory probíhaly ve vybraných čtyřech sborech dle analogické struktury. Přináší zajímavé poznatky o práci ve vybraných komunitách a jejich pracovnících. V následném „shrnutí výzkumu“ (83-92) se autorka pokouší vést i diskusi s literaturou k tématu (ovšem již zcela bez poznámkového aparátu). V závěru představuje „Ideální profil pastoračního pracovníka – doprovázejícího“ (92). Oponent přiznává, že by očekával spíše jakýsi souhrn nabídky činností pro práci s rodiči a předškolními dětmi, a příslušné kompetence právě v této oblasti. Ale to může být předmětem rozhovoru u obhajoby. Celkově výzkum ukazuje jednak na velkou angažovanost pastoračních pracovníků, ale také na některé problémy. Týká se zejména farářů, a to je např. multitasking, který neslouží vždy kvalitě. Rovněž by bylo zajímavé se dozvědět výsledek výzkumu s ohledem na církevní rozdílnosti. Tabulky sice podávají přehledně informace, ale poněkud chybí jejich reflexe a interpretace, například na základě toho, co autorka zjistila o jednotlivých církvích a sborech (srov. kap. 2).

Samotný Závěr práce (93-94) je z velké části rekapitulací podniknutých kroků (přehled výzkumných otázek je v jiném pořadí než v části výzkumné). V zásadě až zde se lze dočíst, že „současná rodina se potýká s krizí po pandemické situaci“, a mj. církve se na to snaží

reagovat. V podobné práci, která chce „zvláště pro rodiče vytvořit informace“ (vícekrát na str. 94), by bylo vhodné podobná témata konkrétněji popsat, případně skutečně uvést, jak církev reaguje. Jinak lze s autorkou souhlasit, že výzkum (ale i část teoretická) přinesl určitý souhrn informací o nabídce aktivit pro rodiny s dětmi, i o pracovnících, kteří se dětem věnují.

Autorka zpracovala množství české i zahraniční literatury, které je diplomové práci přiměřené. Avšak způsob práce s prameny je poněkud problematický. Přímé citáty jsou odlišené kurzívou, ale jinak není zřetelné, co jsou parafráze, vlastní myšlenky, souhrny atd. Většinou je za odstavcem prostě odkaz na poznámku. To je škoda, protože takto práce alespoň v teoretické části budí dojem, že jde o určitou kompilaci bez hlubší reflexe, resp. diskuse. Velmi by posloužilo přehlednosti, ale ovšem i dojmu, že autorka pouze nereferuje, kdyby hlavní kapitoly byly zakončené jasným souhrnem, tezemi, otázkami k řešení atd. Což se týká i samotného závěru práce.

Práce je po stránce grafické zpracovaná velmi pěkně, na dobré úrovni obvyklé počítačové sazby. Ač hned na titulní stránce zůstala spojka na konci řádku, čemuž se autorka v ostatním textu úspěšně vyhnula, a to i při formátování do bloku. Najdeme hrubku ve shodě podmětu s přísudkem (22, 36), na str. 85 „utekla“ tabulka do textu.

Autorka poctivě usilovala představení určité nabídky církví v práci s rodiči a dětmi předškolního věku. Výzkum v dané oblasti, pokud je mi známo, ještě podniknut nebyl, což samo zaslouží ocenění. Avšak mnohde přílišná obecnost, kdy není zcela zřetelné, jak daná tematika souvisí s deklarovaným cílem, jakož i nejasná terminologie, snižují hodnotu předložené práce. Stejně tak způsob práce s prameny i rezervy v jejich reflexi a interpretaci. Tyto nároky, kladené na diplomovou práci, nechtějí a ani nemohou nijak snížit zřejmou motivaci zpracovat předložené téma, shromáždit k němu množství informací a ty utřídit.

Práci doporučuji k obhajobě, navrhuji hodnocení „C“.

Ladislav Beneš, Dr.
Katedra praktické teologie
ETF UK

V Praze 27. 8. 2022